

Akatemia edistää avointa tiedon saatavuutta

Suomen Akatemia kehottaa avoimeen tieteelliseen julkaisemiseen ja suosittelee tutkimusaineistojen avaamista.

Akatemia edellyttää, että tutkijat jo rahoitusta hakiessaan sisällyttävät tutkimussuunnitelmaansa lyhyen julkaisu- ja aineistohallintasuunnitelman. Nämä on lyhyesti kuvattu tällä sivulla ja hakuilmoituksen kohdassa Tutkimussuunnitelma/Julkaisusuunnitelma ja Tutkimussuunnitelma/Aineistohallintasuunnitelma. Tällä sivulla on kuvattu hakuilmoitusta tarkemmin avoimen julkaisemisen ja aineistojen avaamisen tapoja.

1. AVOIN TIETEELLINEN JULKAISEMINEN

Syyskuun hakuilmoitus 2014: Tutkimussuunnitelma/Julkaisusuunnitelma

Hakemukseen tulee sisältyä tutkimussuunnitelman osana hankkeen julkaisusuunnitelma.

Akatemia kehottaa tallentamaan julkaisut *avoimesti saatavilla olevaan*, oman suorituspaikan järjestämään tai suositteluun *julkaisuarkistoon*.

Kun alalla on perinteisiin tilausmaksullisiin lehtiin verrattuna vähintään samantasoisia *avoimia tiedejulkaisuja*, Akatemia kehottaa julkaisemaan tutkimustulokset niissä sekä tallentamaan julkaisujen rinnakkaisversiot *avoimeen julkaisuarkistoon*.

Akatemialta voi hakea rahoitusta tutkimuskuluihin, jotka aiheutuvat tutkimustulosten julkaisemisesta (esimerkiksi avoimen julkaisemisen ns. kultaisen tien julkaisumaksut; ns. hybridimallia käyttäviä julkaisuja ei suositella). Rahoitus haetaan lomakkeen kohdassa *Hankkeen rahoitus/Palvelut* ja perustellaan tutkimussuunnitelmassa.

Taustaa: Avoin tieteellinen julkaiseminen

Jos tieteenalalla on käytettävissä korkeatasoisia *open access* -julkaisuja, Akatemia kehottaa ensisijaisesti avaamaan tieteelliset julkaisut ns. **vihreän tien** avulla. Tämä tarkoittaa pääsääntöisesti sitä, että tutkija tallentaa tieteellisessä *open access* -julkaisussa julkaisemansa vertaisarvioitun artikkelin version yliopistonsa, tutkimuslaitoksensa tai oman tieteenalansa julkaisutietokantaan, josta se on vapaasti löydettävissä ja luettavissa maksutta. Useimmilla suomalaisilla yliopistoilla on toimivat mallit ja tietokannat tallentamista ja avaamista varten. Jos tietokantaa ei ole tarjolla, avaamiseen voi käyttää tieteen sosiaalista mediaa kuten sivustoja www.academia.edu tai www.researchgate.net.

Artikkelin julkaissut kustantaja voi kuitenkin määrittää, minkälainen versio arkistoon päätyy sekä karanteeniajan (kuinka kauan julkaisun jälkeen pitää odottaa, ennen kuin sen voi julkaista julkaisutietokannassa). Akatemia ei anna näistä asioista ohjeistusta. Tutkijan kannalta olisi kuitenkin parasta, että tietokantaan tallennetaan mahdollisimman valmis versio (esim. vertaisarvioinnin kommenttien jälkeen muokattu lopullinen versio, ns. *post-print* eli *final draft post-refereeing* tai *publisher's version/PDF*) ja että karanteeniaika on mahdollisimman lyhyt (Horisontti 2020 -ohjelmassa käytetyt aikarajat: luonnon- ja lääketieteet enintään kuusi kuukautta, humanistiset ja yhteiskuntatieteet enintään 12 kuukautta¹). Tutkijan on sovittava julkaisunsa käyttöoikeuksista kustantajansa kanssa.

¹ Horisontti 2020 -ohjelman *Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020* löytyy osoitteesta http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf.

Akatemia tukee myös ns. **kultaisen tien** avointa julkaisutapaa. Tällöin kustantaja sallii julkaisun avaamisen, useimmiten omassa tietokannassaan, heti julkaisuhetkellä. Avaamisesta pitää kuitenkin maksaa kustantajalle julkaisukulut (*author processing charges*, APC). Tämä tapa on nykyään yleisin tapa julkaista tieteellinen artikkeli avoimesti.

Kultaisen tien APC-kulut on nyt mainittu ensimmäistä kertaa mahdollisina tutkimuskuluina hakemusten budjettiohjeistuksessa. Julkaisukulut vaihtelevat lehdittäin, vaihdellen arviolta muutamasta kymmenestä useampaan tuhanteen euroon. Keskiarvoltaan ne ovat olleet tämän vuosikymmenen alussa noin tuhat euroa, mutta tämä luku on noussut vuosi vuodelta.²

Akatemia ei suosittele julkaisemista ns. **hybrideissä julkaisuissa**. Hybridi julkaisu ei tarjoa kattavasti julkaisemiensa artikkelien avaamista, vaan eri maksusta avaa yksittäisiä artikkeleja. Nämä maksut ovat kultaisen tien julkaisukuluja huomattavasti korkeampia. Lisäksi hybridijulkaisut saattavat periä maksuja niin avoimesta julkaisemisesta kuin myös julkaisun tilaamisesta kirjastoon.

Tämä ohjeistus sopii parhaiten vertaisarvioitujen artikkelien avaamiseen, mutta sitä sovelletaan harkinnan mukaan myös muihin julkaisutyyppeihin, esim. monografioihin.

2. TUTKIMUSAINEISTOJEN AVAAMINEN

Syyskuun hakuilmoitus 2014: Tutkimussuunnitelma/Aineistonhallintasuunnitelma

Hakemukseen tulee sisältyä tutkimussuunnitelman osana myös hankkeen aineistonhallintasuunnitelma, jossa kerrotaan

- miten tutkimushanke aikoo hankkia ja käyttää tietoaineistoja
- mitkä ovat hankkeen käyttämien ja synnyttämien aineistojen omistus- ja käyttöoikeudet
- miten tutkimushankkeen tuottamia (tai tutkimusinfrastruktuurien avulla tuotettuja) tietoaineistoja aiotaan säilyttää ja avata ne muille tutkijoille myöhempää käyttöä varten
- miten aineistot mahdollisesti suojataan.

Akatemia suosittelee, että sen rahoittamat tutkijat ottavat selvää mahdollisuudesta aineistojen pitkäaikaistallennukseen. Akatemian suositus on, että tutkimusaineisto säilytetään ja avataan oman tieteenalan kannalta tärkeissä kansallisissa tai kansainvälisissä arkistoissa. Tällaisia arkistoja ovat esimerkiksi

- [Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto FSD](#)
- [FIN-CLARIN-tietokanta](#) (kieliaineistot)
- CSC:n [IDA-säilytyspalvelu](#) ja sen KATA-metatietokatalogi sekä avointen aineistojen julkaisualusta [AVAA](#)
- [CERNin Zenodo-arkisto](#).

² Laakso and Björk: Anatomy of open access publishing: a study of longitudinal development and internal structure. *BMC Medicine* 2012 10:124, www.biomedcentral.com/1741-7015/10/124.

Taustaa: Tutkimusaineistojen avaaminen

Akatemia suosittelee rahoittamilleen tutkijoille tutkimusaineistojen avaamista muidenkin tutkijoiden käyttöön. Aiemmin tutkimussuunnitelmassa on pyydetty kertomaan aineistojen säilyttämisestä, nyt pyydetään kertomaan myös niiden avaamisesta.

Tavallisimmin tutkimusaineistojen avaamiseen ei liity kustannuksia, sillä avaamisen ohjeistuksesta ja tuesta vastaavat useimmiten kansalliset tai kansainväliset tietoarkistot tai tietokannat. Ne tarjoavat palvelujaan tutkijoille pääsääntöisesti ilmaiseksi. Tutkimusaineistojen avaaminen on kuitenkin jonkin verran työläs tehtävä (esim. materiaalin anonymisoiminen, kuvaustietojen kirjoittaminen, datan muokkaaminen koneluettavaan muotoon), minkä takia sen varhainen suunnittelu on toteutuksen kannalta tärkeää.

Aiempaan tapaan Akatemia suosittelee kahta vakiintunutta tietokantaa: Tampereen yliopistolla toimivaa [Yhteiskunnallista tietoarkistoa FSD](#), joka nimestään huolimatta ottaa mahdollisuuksien mukaan vastaan myös terveystieteellistä ja humanistista tutkimusaineistoa, sekä Helsingin yliopistolla toimivaa kielitieteelliseen aineistoon keskittynyttä [FIN-CLARIN-Kielipankki -tietokantaa](#).

Nyt suositellaan myös kahta uutta tietoarkistoa, jotka ovat avoimena kaikkien tieteenalan tutkijoille. Suomessa [Tieteen tietotekniikan keskus CSC](#) on avannut kolme aiheeseen liittyvää palvelua. [IDA-tallennuspalvelu](#) tarjoaa Akatemian rahoittamille tutkijoille tutkimusdatan tallennusmahdollisuuksia. KATA-tietokantaan kehoitetaan tallentamaan tutkimusaineistojen metadata-tietoja riippumatta siitä, missä tutkimusaineisto säilytetään. [AVAA-jakelupalvelu](#) tarjoaa tutkimusaineistojen avaamisen mahdollisuuden. Vaihtoehtoisesti Akatemia suosittelee yleiseurooppalaisen [Zenodo-tietokannan](#) käyttöä tutkimustulosten avaamiseen ja säilyttämiseen.

Tutkimusylijohtajan hyväksymä 26.6.2014.